

Islam

– fra beduinkult til verdensreligion

Jens M. Steffensen

systeme >

Kapitel IV

Sharia

Skabelsen af den islamiske lov

De retledede kaliffer, der jo alle havde kendt Muhammad personligt, kunne uden særlig vejledning fastsætte hvordan islam skulle udmøntes i praktisk lovgivning. De var jo netop blevet valgt til kaliffer, fordi man mente de kunne videreføre arven fra profeten. Men med Ummayaderne blev det almindeligt at ansætte *qadi*'er (dommere) til at træffe retlige afgørelser. At vurdere ud fra Koranen var ikke tilstrækkeligt, for den er ikke en egentlig lovebog, men rummer kun enkelte konkrete regler: adfærd under valfart og faste, alkoholforbud, forbud mod at tage renter af lån, bestemmelser om arv og skilsmisse. Ellers måtte *qadi*'en selv dømme og fastsætte straffe ud fra sin egen fornuft (*ray*) og ud fra hvad der var skik og brug (*sunna*). Dette skabte dog for stor vilkårlighed, da der var vidt forskellige lokale skikke i det store muslimske område. Fx. var *sunna* meget gammeldags i Medina, tæt knyttet som byen var til beduintraditionen, mens en by som Kufa i Irak var en moderne handelsby. Eksempelvis var der i Kufa lighed, også økonomisk, mellem parterne i et ægteskab.

I længden var det uholdbart at Guds lov kunne udlægges så forskelligt og være så afhængig af lokale skikke. Under Abbaside-dynastiet begyndte man derfor at ansætte *ulama*'er for at nå frem til bindende fortolkninger af loven (en *ulama* er en kombination af en jurist og en teolog). Med al-Shafi (død 819) kom dette arbejde et afgørende skridt videre. Da, som vi har set, forskellige lokale *sunna*'er kunne stride mod hinanden, skar han igennem og hævdede at det kun var *profetens sunna* der havde betydning, men den var til gengæld overordentlig stor. Med henvisning til Koran-citater som "Adlyd Gud og hans sendebud" (sura 4,59) og "I Guds sendebud er der en god model for enhver der håber på Gud og den sidste dag" (sura 33,32) blev der argumenteret for at det der kunne udledes af profetens eksempel var omtrent lige så vigtigt som det der var skrevet i Koranen.

Allerede før al-Shafi havde mange ment at profetens *sunna* måtte være et forbillede og et væsentligt element i *shari'a* – det islamiske lovsystem. Tanken bliver lettere at forstå når man husker at *sharia*'s egentlig betyder "vejen til drikkestedet". Beduinen er fortabt hvis han under en rejse i ørkenen ikke kender den rigtige vej, den der fører til oasen. På samme måde: hvis muslimen vil finde vejen til frelsen, skal han ikke kaste sig ud i individuelle eksperimenter, men følge den vej som profeten har anvist.

Ved at lægge så stor vægt på Profetens *sunna* gør al-Shafi ikke Muhammad guddommelig, men meningen er altså at kun Profeten kender vejen!

Profetens sunna
doter, som
slags sunna
1) Hvad Pr
lod.

Hvad er

Det kan ik
gennem al-
"producere"
vundet hæv
det blev nø
Profeten (o
tvivlsom (t
For at fi
tisk forskni
gionale trac
det det for
Profeten.

Omkrin
række hadi
kendt er sa

Sharia-s

Med al-Sha
tionen af k
fast sharia-
bestemmel.
1) Først va
ses i Kc
få tilfæl
2) Næsten
bage til
3) Hvis et
hadith
vurderi
det frie
tankeba

Profetens sunna er blevet overleveret i mindre beretninger, nærmest anekdoter, som på arabisk hedder *hadith*. Der skelnes principielt mellem tre slags sunna:

1) Hvad Profeten sagde, 2) hvad han gjorde, 3) hvad han forbød eller tillod.

Hvad er en troværdig hadith?

Det kan ikke overraske at med den enorme betydning hadith fik tillagt gennem al-Shafis arbejde, begyndte man i de forskellige islamiske centre at "producere" hadith der kunne understøtte den praksis der lokalt havde vundet hævd. På et tidspunkt fandtes der flere hundrede tusinde hadith, så det blev nødvendigt at finde ud af om en tradition rettelig kunne tillægges Profeten (om traditionen var *sund*), eller om forbindelsen til Profeten var tvivlsom (traditionen blev da kaldt *svag*).

For at finde ud af det, kastede de islamiske ulama'er sig ud i et gigantisk forskningsarbejde. De tog principielt ikke stilling til, om den ene regionale tradition var mere "fornuftig" end den anden, men undersøgte i stedet det formelle, om det var sandsynligt at en hadith kunne stamme fra Profeten.

Omkring år 900 kan arbejdet siges at være afsluttet, der forelå nu en række hadith-samlinger der blev betragtet som autoritative kilder. Mest kendt er samlingerne fra al-Bukhari, Muslim og Abu Dawud.

Sharia-systemet

Med al-Shafis afklaring af hvad der skulle forstås ved sunna og med definitionen af kravene til en troværdig hadith var vejen banet for skabelsen af et fast sharia-system. Der var tale om fire "rødder", altså steder hvorfra en bestemmelse kunne hente sin autoritet.

- 1) Først var der naturligvis Guds åbenbaring af loven, som den kunne læses i Koranen. Men den nøjedes ofte med at angive principper; kun i få tilfælde (se side 34) var den helt konkret.
- 2) Næsten lige så vigtig var de hadith som man mente sig sikker på gik tilbage til Profeten.
- 3) Hvis et problem ikke stod omtalt i Koranen og der ikke fandtes gyldige hadith om hvordan der skulle vurderes, kunne der finde en selvstændig vurdering eller et skøn sted. Det var imidlertid helt i al-Shafis ånd at det frie skøn blev begrænset så meget som muligt, og bundet i bestemte tankebaner. Som regel måtte det være muligt at finde en parallel, en ana-

logi mellem det nye problem og et andet, allerede behandlet. Princippet kaldes *qiyas*, og med tiden blev der en fast tradition for hvilke paralleller der kunne anvendes.

- 4) Hvis der i en menighed var bred enighed om en bestemt praksis, var det i sig selv et argument for at denne praksis var i orden. Men igen strammede al-Shafi op: Kun de retslærdes (ulama'ernes) enighed kunne tælle, ikke enighed blandt folk i almindelighed. Princippet kaldes *ijma* (konsensus)

Udarbejdelsen af dette system, der lægger vægt på at undgå vilkårlighed og i stedet skabe et stabilt, gennemtænkt system regnes for islams store, intellektuelle bedrift. På den anden side får nye tanker svært ved at vinde indpas, systemet bliver let meget konservativt. Den stivnen i de islamiske samfund, som mange taler om (se fx. interview'et med kong Husein s. 100-101) bliver ofte opfattet som en konsekvens af det næsten for perfekte sharia-system.

Andre lovskoler

I fremstillingen her er al-Shafis system (eller retsskole, som det ofte kaldes) brugt som eksempel, men hans skole var ikke den eneste; der findes i alt fire retsskoler, Hanafiter, Malikiter, Shafi'iter (efter al-Shafi) og Hanbaliter. Forskellene mellem dem ses tydeligst på det rituelle og det juridiske område. De dominerer i dag i hver sin del af det islamiske område – Hanafiter i Mellemøsten og Sydasiens, Malakiter i Nord- og Vestafrika, Shafi'iter i Østasien, Sydøstasien og det sydlige Arabien, mens Hanbaliterne har sat dagsordenen i Saudi-Arabien, siden Saud-familien tog magten i 1932.

Sharia og historisk praksis

Det er imidlertid vigtigt at slå fast at historiske studier af de islamiske landes udvikling frem til vore dage har påvist at sharia aldrig er blevet praktiseret. Måske med vor tid som den eneste undtagelse. Man må huske at da sharia-systemet var udarbejdet i 800-900 tallet, havde kaliffen (det islamiske samfunds øverste politiske leder) mistet magten til lokale herskere, sultaner. Disse havde ingen religiøs legitimitet, men kunne støtte sig til det princip (se s. 21) at man bør adlyde den der bærer sværdet. Disse sultaner havde ingen interesse i at islamiske domstole og dommere blandede sig i det de mente var deres privilegium: at udskrive skatter og at straffe forbrydere. De islamiske domstole måtte indskrænke sig til at behandle afgræn-

sede emn
Retten ov
indtryk a
blevet igr
Alligev
cipper –
gørelsen.
set det fo
vet anfæg
anerkend
I modern
1) Juriste
nessess
danne
betrag
nesker
2) En mo
mange
sande
gramp
at sha
har da
histori
gere I
morals
ghanis
utrosk
klubbe
er stre

sede emner som især familie- og personret samt indgåelse af kontrakter. Retten over liv og død var aldrig domstolenes afgørelse, og man får også det indtryk at sharia's strenge moralske domme over fx utroskab stort set er blevet ignoreret.

Alligevel fortsatte ulama'ernes teoretiske arbejde med at udarbejde principper – også for de tilfælde hvor de vidste at sultanen selv ville træffe afgørelsen. Der er ikke nødvendigvis nogen modsigelse her: Ulama'erne har set det fornuftige i at sultanens ret til at udøve politisk magt ikke er blevet anfægtet og diskuteret, omvendt har sultanen som god muslim kunnet anerkende det fortjenstfulde i ulama'ernes studier af loven.

I moderne tid har to tendenser været synlige:

- 1) Jurister med sekulær uddannelse har haft mere prestige, deres uddannelsessteder har fået større statsstøtte end de traditionelle centre for uddannelse af ulama'er. Dette hænger sammen med at ulama'en er blevet betragtet som ikke særlig egnet til at løse de problemer moderne mennesker møder i et dynamisk samfund.
- 2) En modsatrettet tendens, der især har været tydelig i de sidste tiår, hvor mange islamiske lande har forsøgt at nærme sig hvad de har opfattet som sande islamiske værdier, og her er sharia kommet i fokus. Et vigtigt programpunkt for en stat, der ville kalde sig islamisk, har været kravet om at sharia blev håndhævet ikke alene principielt, men også i praksis. Det har da været et indlysende problem at man som nævnt ovenfor ingen historiske erfaringer havde med hvordan islamisk lovgivning ville fungere. Der kan dog opregnes en række eksempler (især på den personlige morals område) hvor sharia er gjort til praktiseret lov: Iran, Pakistan, Afghanistan og Sudan har således håndhævet islamiske straffe for tyveri og utroskab. Forbudet mod alkoholindtagelse er blevet indskærpet, natklubber og spillekasinoer er blevet lukket, censuren over for tv og film er streng.

Kapitel V

At leve som muslim

Fødsel

Ved et barns fødsel bliver *shahada*, den korte indledende bekendelse fra Koranen, hvisket ind i det højre øre. Sceneriet er meget højtideligt omkring dette indvielsesritual til islam, for er man født som muslim, vedbliver man at være det til sin død. Barnet får sit navn ved en fest 6-7 dage senere. Muslimer har et forholdsvis begrænset antal navne til rådighed, men de kan kombineres på forskellig måde. Hyppige former er: Abdul (Guds tjener, idet Abd betyder slave), Muhammad eller navne afledt deraf som Mahmud eller Ahmad. Der bruges også mange bibelske navne som Ibrahim (Abraham), Yusuf (Josef), Musa (Moses), Dawud (David), Yahia (Johannes). Naturligvis findes også smigrende navne som vi kender dem: Mansur (betyder leder), Hamid (den taknemlige), Sayid (høvding, leder).

En gift mand, der er blevet far, vil ofte blive kaldt efter dette: Abu Laban er fx. Labans far. Omvendt betyder Ibn eller Bin "søn af". Ibn Ali betyder altså "søn af Ali".

Pigenavne vil ofte være af den udsmykkende type: Hajia (glæde); Muna (ønske); Ghada (smuk) eller navne fra Koran eller bibel: Fatimah, Aisha eller Maryam (Maria) er meget almindelige.

En ugift vil ofte efter sit navn have faderens navn: Maryam Ahmad betyder "Ahmads datter, eller hun kan bære moderens navn: Maryam bint Hanifa (M. er datter af Hanifa). Endelig optræder også formen "umm". Maryam umm Hanifa betyder "Maryam, Hanifas mor".

Omskærelse

Der er blandt muslimer enighed om at drenge bør omskæres. Der er tale om en vigtig overgangsrite der normalt finder sted mellem drengens syvende år og pubertetens indtræden. I mange egne kombineres omskærelsesritualet med en fest, hvorved det virkelig markeres at drengen nu har forladt barndommen.

Den kvindelige omskærelse nævnes hverken i Koranen eller sharia, og mange muslimer finder den direkte u-islamisk. Alligevel praktiseres den mange steder (som del af et kulturelt mønster), men der er ingen religiøse ritualer forbundet dermed.

Familieliv

På ét område, nemlig islams lovkompleks opfattelsen af pligt, er det tydeligt at netop tradition og reformer er det kun muslim

To tendenser som hadith fra Koranen les ens på området. På den anden side er der en hindret en realitet i islam i praksis. 34) giver et ind

Ægteskab

Ægteskabet er en enhver muslim skal ikke have økonomisk uafhængige parter; parterne før islamiske sæt en bestemt pligt handel. Kvinder hende. Islam accept, omend acceptere en for Maliks lovskole beskyttede kvinder være faderen. De træffe afgørelse

Medgiften, ofte kæmpe for indført bestem eller notar) til kvinden meget brugt af midle

Familieliv

På ét område, nemlig inden for familielivet, har det aldrig været anfægtet at islams lovkompleks skulle spille en væsentlig rolle. Det betyder dog ikke at opfattelsen af pligter og rettigheder er ens i alle muslimske lande, og det er tydeligt at netop familielivet udgør et område hvor diskussionen mellem tradition og reform bølger frem og tilbage. I en generel fremstilling af islam er det kun muligt at belyse enkelte problemfelter.

To tendenser: På den ene side bliver det fremhævet at såvel Koranens ord som hadith fra Profeten tager for givet at mænd og kvinder skal behandles ens på områder som uddannelse, arbejde og politisk virksomhed. På den anden side er det tydeligt at traditioner i det arabiske kulturmønster har hindret en realisering af denne ligestilling, og det har sat sit præg på hvordan islam i praksis er blevet udformet. Teksten "*Kønsroller til debat*" (tekst 34) giver et indtryk af hvordan debatten mellem disse to tendenser løber.

Ægteskab

Ægteskabet er grundenheden i det islamiske samfund, og det er en pligt for enhver muslim at gifte sig – en hadith der tilskrives Muhammad siger: "Vi skal ikke have noget munkevæsen i islam". Kun hvis man er fysisk eller økonomisk uegnet, falder pligten bort. Ægteskabet er en aftale mellem to parter; parterne er ikke primært to individer, men snarere to slægter. I det førislamiske samfund afstod kvindens slægt bruden til mandens slægt for en bestemt pris, opregnet i smykker, guld eller kvæg – altså en regulær handel. Kvinden blev ikke spurgt, og faderen inddrog hele betalingen for hende. Islam ændrede dette: et ægteskab er ikke gyldigt uden begge parter accept, omend der ofte lægges stort pres på pigen for at få hende til at acceptere en forbindelse, som familierne er blevet enige om. I Shafis og Maliks lovskoler finder man det nødvendigt med en formynder der kan beskytte kvinden og forhandle på hendes vegne. Denne formynder vil ofte være faderen. Den hanafitiske skole finder derimod at kvinden selv kan træffe afgørelse om ægteskab.

Medgiften, som efter Koranen utvetydigt er kvindens ejendom, må hun ofte kæmpe for at få rådighed over. I flere lande er der i den verdslige lov indført bestemmelser om, at kvinden kan udpege en *qadi* (giftedommer eller notar) til at varetage sine interesser. I tilfælde af ægtefællens død er kvinden meget dårligt stillet, hvis hendes egen slægt i mellemtiden har brugt af midlerne fra hendes medgift.

Skilsmisforhandling

En qadi (dommer) lytter til en ægtemands klage, mens mandens koner står bagved.

Billedet er fra 1200-tallet. Foto: Verdens historie 4, John M. Roberts, Duncan Baird Publishers, London 1998

Polygami

Polygami er ikke reglen, men undtagelsen blandt muslimer. De ofte citerede betingelser fra Koranen (sura 4, vers 3) at manden i tilfælde af polygami skal behandle kvinderne ens, bliver brugt som argument for det praktisk umulige i at gifte sig med mere end én. I flere landes lovgivning er det eksplicit fremhævet at kvinden har ret til skilsmisse i tilfælde af at hun føler sig dårligere behandlet end en medhustru. Om klagen er berettiget eller ej, afgøres af dommeren, *ikke* af manden. Men også af andre grunde er polygami ved at miste sin praktiske betydning: I de øverste sociale lag betragtes skikken som gammeldags og som tilhørende et kulturtrin man vil distancere sig fra. Den dag er måske ikke fjern hvor det kun er folk fra vesten der taler om muslimernes eksotiske haremsskikke.

Skilsmisse

Ægteskabet er for muslimer ikke et sakramente, hvilket indebærer at det aldrig betragtes som uopløseligt. Muhammad siges selv at have udtalt at

han betragte
Islamisk lovgivning
lem parter

“Og hvis I
bud efter e.
forsones, vi

Det muslimske
Når muslimen
bliver der frem-
ret til boliger
komme som u-
indtrængning i
bliver betrag-
afvisende mu-
udsmykning.
Foto: Atlas
Robinson, O.

Skilsmisse
to vidner
ning, både
dige besl
vaklen, he

“Og hvis e.
eller han v
skilsmisse.

I samme i
Hun erkl
hun helt e

han betragter skilsmisse som en dårlig, men af og til nødvendig løsning. Islamisk lovgivning anviser da også mangfoldige former for mægling mellem parterne, en tanke der går tilbage til Koranen. Se fx. sura 4, vers 35:

“Og hvis I frygter at det kommer til et afgørende brud mellem et ægtepar, så send bud efter en dommer fra hans og fra hendes familie (for at mægle). Hvis de så vil forsones, vil Gud give at et fornyet samliv vil lykkes for dem”.

Det muslimske hjem

Når muslimer skal nævne menneskerettigheder, bliver der fremhævet som én af disse at man har ret til boligens ukrænkelighed. Man bør ikke komme som uindbudt gæst, og enhver form for indtrængen i eller overvågning af privat område bliver betragtet med stor alvor. Derfor de afvisende mure udadtil – uden nogen form for udsmykning.

Foto: Atlas of the Islamic World Francis Robinson, Oxford 1987

Skilsmisse er kun mulig, hvis kravet derom fremsættes i nærvær af mindst to vidner – igen for at understrege at skilsmisse er en skæbnesvanger beslutning, både for parret og for de to slægter; derfor må uoverlagte og uretfærdige beslutninger undgås. Men er skilsmissen uundgåelig, er der ingen vaklen, heller ikke i Koranens ord: (sura 4, vers 128):

“Og hvis en kvinde frygter at hendes mand vil volde hende varige vanskeligheder, eller han viser uvilje over for hende, er det ingen synd for dem fredeligt at enes om skilsmisse. Det er bedre end at leve videre i ufred”.

I samme ånd er en hadith hvor Muhammad bliver rådspurgt af en kvinde. Hun erklærer at hun intet har imod sin mands opførsel og hans tro, men at hun helt enkelt ikke bryder sig om ham. Muhammad spørger da om hun er

i stand til at tilbagebetale værdien af sin medgift, og da hun svarer ja til det, befaler Muhammad manden at tage imod hendes tilbud og lade sig skille fra hende.

Mest diskussion har der været om den ensidige skilsmisse, i form af at manden har ret til at forstøde hustruen. Lovskolerne har afvigende tolkninger, fra det enkle, at manden blot tre gange umiddelbart efter hinanden i vidners nærvær skal udtale at han forstøder hustruen, til kravet om at der skal gå et stykke tid mellem hver enkelt erklæring om forstødelse, så der levnes mulighed for forsoning.

Regler for socialt liv

Mens der i en sekulær kultur som vores kan være tendens til at betragte regler for socialt liv som udtryk for stivnet småborgerlighed og i grunden lidt til grin, er det anderledes hos muslimerne, alene af den grund at grænsen er flydende mellem hvad der "blot" er normer, og hvad der er islams påbud. Den der ikke er blevet socialiseret til at følge reglerne for socialt liv bliver regnet for både et dårligt menneske og en dårlig muslim. Reglerne knytter til ved veldefinerede roller: Der er regler for hvordan en gæst skal opføre sig, og der er regler for værten. Der er regler for den som giver og for den der modtager gaver, og det samme for at yde og at modtage hjælp; der er regler for at give og modtage åndelig vejledning, regler for forældres optræden overfor børn – og omvendt; der er regler for hvordan man omgås ældre, osv.

I stedet for at opremse eksempler på alt dette bør to aspekter måske fremhæves:

- 1) Flere sociologer fremhæver at når en indvandrerfamilie flytter til fx. Danmark, vil den ofte opleve at kontrollen med at de sociale regler overholdes bryder sammen. Den vil opleve at befinde sig i et land helt uden normer. Pludselig er alt tilladt!
- 2) Internationale koncerner og erhvervsvirksomheder har påpeget at det kan være svært at indgå kontrakter med muslimske lande hvis man ikke kender til eller respekterer lokale normer for socialt liv. Man forsøger da at give medarbejderne lynkursus i "kulturel kompetence". Dette er angiveligt ikke altid særlig succesfyldt, måske fordi man ofte glemmer at sociale regler ikke er tom etikette, men hænger sammen med – i sidste instans – religionen.

Moskéen

Det arabiske ord *masjid*, hvorfra ordet moské er dannet, betyder en plads hvor man bøjer sig ned i forbindelse med et religiøst ritual. Der findes ikke nogen norm for hvordan en moské skal se ud, der kan være store forskelle fra land til land og mellem de forskellige stilretninger. For sunni muslimer er de mest prestigefyldte kaba'en i Mekka, moskéen i Medina (bygget på det sted hvor Muhammad boede og prædikede for sin umma), og Omar-moskéen i Jerusalem.

Moskéen fungerer som samlingssted for den rituelle bøn. Før man går ind i moskéen, foretages den rituelle renselse ved den fontæne som ofte findes på pladsen foran, og man tager skoene af. Inde i moskéen findes ingen bænke eller stole, i stedet ligger der (ofte fornemme) tæpper på gulvet. På væggene findes ingen billeder eller kultgenstande, men centralt i rummet er der en udsmykket hvælving *mihrab*, der angiver bederetningen, så man altid er sikker på under bønnen at have ansigtet vendt mod Mekka. Ved siden af mihrab findes en platform (en "prædikestol") *minbar* hvor bønnelederen står, synlig for alle. Ved fredagsbønnen holder bønnelederen (eller en anden betroet person) en prædiken. Under bønnen kan kvinder deltage, men rummet vil være opdelt så de ikke står sammen med mændene.

I forbindelse med moskéen vil der ofte være en minaret, et højt tårn hvorfra der kan kaldes til bøn. Traditionelt bør der også omkring moskéen være en koranskole (en *madrasa*), et asyl for gamle og svage, et bibliotek med religiøse skrifter. Måske er der også ved moskéen et pilgrimscenter, måske har den hellige mand der har bygget moskéen, sit mausoleum på stedet.

Moskéens rolle er således meget væsentlig, både i forbindelse med den rituelle og den mere sociale side af islam.

Livets afslutning

Koranen eller sunna giver ingen regler for hvordan en begravelse bør finde sted, så islam har ingen stærk ritualisering her, men varierende traditioner. Det står fast at ved dødslejet skal sura 36, dødssuraen Ya Sin, læses for den afdøde. Begravelsen (helst 7 dage efter dødsfaldet) skal foregå på en speciel gravplads. Mandlige slægtninge bærer kisten med den afdøde fra moskéen til gravpladsen. Her bliver liget taget op af kisten og lagt direkte i graven, på en sådan måde at man er sikker på at ansigtet vender mod Mekka. Således foregribes den kropsstilling i hvilken den afdøde forventes at møde sin herre på dommens dag.

Shi'a-islam

Den historiske redegørelse for splittelsen mellem sunna og shi'a-islam kan læses s. 17-18. Når der i daglig tale siges "islam", menes næsten altid sunni-retningen; derfor kan det være nyttigt at se på nogle af særtrækkene ved shi'a-islam.

- 1) Som en konsekvens af sin oprindelse som en protestbevægelse blev shi'a-islam oprørets og frem for alt martyriets religion. For sunni-muslimen fremstår islams første tid som en idealtid hvor de troende levede efter Profetens og Koranens anvisninger. Islams ekspansion og store militære sejre blev da *ṣaḥāb* som belønningen for denne troskab, og den knap så glørværdige eftertid som et fald fra disse højder – forstået både moralsk og militært.

Helt anderledes dramatisk tager historien sig ud for shi'a-muslimen. For ham at se var kursen gal allerede fra det tidspunkt den første kalif fra narrede Ali hans naturlige ret til at efterfølge Profeten. Dette forræderi (og shi'as konstante oprør og protest derimod) er et fast tema i shi'itens tilværelsesforståelse.

- 2) Dette må forstås i sammenhæng med de to retningers forskellige opfattelse af hvad det vil sige at efterfølge Profeten. For sunniterne var kalif-fen en politisk og militær leder, men uden autoritet til som Muhammad at modtage profetier. Derimod betød shi'as insisteren på at deres leder, imam'en, skulle være af profetens slægt, at han forenede politisk og religiøs autoritet. Hos ham lå altså retten til at fortolke Guds vilje. Af al-Shafi's fire rødder til shari'a-systemet kunne shi'a derfor kun godtage henvisningen til Koranen og hadith – ikke konsensus og slet ikke "ulama'ernes enighed" da det var klart at disse sidste var menneskelige tankekonstruktioner.

Den tanke at imam'ens åndelige kraft kan nedarves fra generation til generation rummer et lighedspunkt mellem shi'a og sufisme. Også sufi'ernes shaik modtager sin kraft fra sin (i dette tilfælde åndelige) forfader.

- 3) Shi'a-islams historie rummer flere eksempler på splid og fraktionsdannelser fordi der har været uenighed om, hvem (fx. af en afdød imams sønner) der skulle være den nye imam. De forskellige mindre grupperinger skal ikke gennemgås her, i stedet skal hovedretningen, de såkaldte tolv-shi'iter, omtales nærmere. Navnet hentyder til at man opregner tolv imam'er; den sidste, Muhammad al-Muntazar, forsvinder i år 874. Ifølge shi'itisk teologi er det vigtigt at den mindreårige al-Muntazar netop forsvinder, han dør ikke. Således fortsætter imam-rækken, men i

det skjulte, og en dag vil den rette imam (som en slags Messias) vende tilbage, genskabe islam i dens rette form og indtræde i sin værdighed som den der forener politisk og religiøs autoritet. Det betones at dette vil ske ved historiens ende; når den skjulte imam (*mahdi'en* i shi'itisk sprogbrug) kommer, vil det indvarsle eskatologiske begivenheder. Men indtil det sker, må det muslimske fællesskab ledes af *mujahids*, religiøse eksperter. Den hersker, der ikke vedgår at han regerer på den skjulte imam's vegne, er i grunden illegitim. *Tolver-shi'ismen* er statsreligion i Iran, hvilket er vigtigt at vide for at forstå den specifikke udvikling i dette land.

(Se nærmere herom i Tekst 36: Intizar, protestens religion)

Tekster til kapitel IV

Blandt hadith findes en særlig kategori, kaldet Qudsi. Denne gruppe regnes for særlig hellige, fordi de angives at være overleveret direkte til Profeten, altså uden *isnad* (række af personer gennem hvem traditionen er overleveret). Indholdsmæssigt er hadith qudsi interessante, fordi de i særlig grad beskæftiger sig med teologiske spørgsmål. De mange forkortelser i teksten er medtaget for at give teksterne et autentisk præg. Fx. betyder AVFMH (i nr. 3) "Allahs fred og velsignelse være med ham" og FVMH (i nr. 6) „Fred være med ham“. I den engelske version, som teksten her er en oversættelse fra, er samme forkortelsessystem anvendt.

25. Hadith qudsi

Nr. 1

Med autoritet fra abu Hurayrah (Må Allah glædes ved ham), som sagde at Allahs budbringer (AVFMH) sagde:

Da Allah bestemte Skabelsen, afgav Han et pant på sig selv ved at skrive Sin bog i hvilken Han erklærer: "Min nåde vil overvinde Min vrede".

Nr. 3

Guds sendebud (må Guds velsignelse og fred være med ham) ledede morgenbønnen for os i al-Hudaybiyah efter at det havde regnet om natten. Da Profeten (AVFMH) var færdig, vendte han ansigtet mod mængden og sagde: Ved I hvad jeres Gud har sagt? De sagde: "Gud og hans sendebud ved bedst" Han sagde: "Denne morgen blev én af mine tjenere troende, og én ikke-troende. Han der sagde: Vi har fået regn takket være Allah og hans nåde, han er én der tror på mig og ikke på stjernerne; og han som sagde: Vi har fået regn takket være den og den stjerne, han tror ikke på mig, men tror på stjernerne"

Nr. 4

Med autoritet fra abu Hurayrah (må Allah glædes ved ham), som sagde at Allahs sendebud (AVFMH) sagde: Allah sagde:

Adams sønner raser mod Tidens omskiftelse, og jeg er Tiden, i Min hånd er natten og dagen.

Nr. 6

Med autoritet fra abu Hurayrah (må Allah glædes ved ham) som sagde: Jeg hørte Allahs sendebud (FVMH) sige:

Den første af de mennesker som bliver dømt på Dommens Dag vil være en mand der døde som martyr. Han vil blive bragt, og Allah vil kundgøre sine velgerninger mod ham, og han vil anerkende dem. Den Almægtige vil sige: Og hvad gjorde du med dem? Han vil sige: Jeg kæmpede for Dig indtil jeg døde som martyr. Han vil så sige: Du har løjet - du kæmpede kun for at det skulle siges om dig: han er modig. Og sådan var det. Så vil det blive beordret at han skal slæbes af sted på sit ansigt, indtil han kastes i Helvedes ild.

Den næste vil være én som har studeret hellig kundskab og har undervist i det og som ofte fremsagde Koranen. Han vil blive bragt og Allah vil kundgøre sine velgerninger mod ham, og han vil anerkende dem. Den almægtige vil så sige: Og hvad gjorde du med dem? Han vil sige: Jeg studerede hellig kundskab og underviste i det og som fremsagde Koranen for Din skyld. Han vil sige: du har løjet - du studerede kun hellig kundskab for at det skulle siges om dig: Han er lærd. Og du fremsagde kun Koranen for at det kunne siges om dig: Han kan fremsige Koranen. Og sådan var det. Så vil det blive beordret at han skal slæbes på sit ansigt, indtil han kastes i Helvedes ild.

Den tredje vil være én som Allah gjorde rig og forsynede med al slags velstand. Han vil blive bragt og Allah vil kundgøre sine velgerninger mod ham, og han vil anerkende dem. Så vil den Almægtige sige: Og hvad gjorde du med den? Han vil sige: Jeg lod ingen anledning gå fra mig til at bruge pengene som Du vil - jeg brugte dem for Din skyld. Han vil sige: Du har løjet - du gjorde det for at det skulle siges om dig: Han er gavmild. Og sådan var det. Så vil det blive beordret at han skal slæbes på sit ansigt, indtil han kastes i Helvedes ild.

Nr. 9

Med autoritet fra abu Hurayrah (må Allah glædes ved ham) fra Profeten (FVMH) som sagde: Allah (lad ham være almægtig og ophøjet) siger:

Den første gerning som én af Allahs tjenere skal stå til regnskab for på Genopstandelsens Dag vil være hans bønner. Hvis de er i orden, er det gået ham godt, og har nået sit mål. Hvis de er mangelfulde, har han fejlet, og han har tabt. Hvis han mangler nogen af de obligatoriske bønner, vil Herren, lad ham være højlovet og ophøjet, sige: Se efter om min tjener har nogen overskydende bønner som kan føjes til hvad der mangler af obligatoriske bønner. så vil de øvrige af hans gerninger blive bedømt på samme måde.

Nr.10

(med autoritet som nr. 9)

Fasten er Min, ^{= Allahs} og jeg belønner for den. En mand opgiver sin seksuelle lidenskab og mad og drikke for min skyld. Fasten er som et skjold, og den

der faster har to glæder: glæden når fasten er til ende og glæden når han møder sin Herre. Den ændrede ånde hos den fastende er for Allah behageligere end moskusduft.

Nr. 12

Med autoritet fra Abu Mas'ud al-Ansari (må Allah glædes ved ham) som sagde at Allahs budbringer (AFVMH) sagde:

En mand der levede før jeres tid blev kaldet til regnskab. Der blev intet godt fundet hos ham, bortset fra at han havde ernæret sig ved at gøre forretninger, og da han var velhavende, sagde han ofte til sine tjenere at de skulle lade en mand, der sad i dårlige kår, slippe for at betale hvad han skyldte ham. Han [profeten FMH] sagde at Allah sagde: Vi har vundet mere fortjeneste ved at han var så højmodig. Lad ham gå fri.

Nr. 14

Med autoritet (som nr. 9)

Allah (Æret og ophøjet være Han) har et uendelig stort antal engle som strejfer omkring efter sammenkomster hvor Allahs navn bliver påkaldt... Så vil Allah (almægtig og ophøjet være Han) sige (skønt han ved alt om dem): Hvor kommer I fra? Og de vil sige: Vi kommer fra dine tjenere på jorden, som ærer Dig (*sublana ilah*), som ophøjer Dig (*alahu akbar*), som bevidner at der ikke er anden gud end Dig (*La ilaha illa llah*), som priser Dig (*Al-Hamdu lillah*) og som fremsætter ønsker til Dig. Han siger: Og hvad er det de ønsker af Mig? De siger: de beder om Dit Paradis. Han siger: Og har de set Mit Paradis? De siger: Nej, o Herre. Han siger: Og hvordan ville det ikke være hvis de havde set Mit paradis. De siger: Og de beder om beskyttelse af dig. Han siger: Fra hvad beder de Mig beskytte dem? De siger: Fra Din helvedsild, o Herre. Han siger: Og har de set Min helvedsild? De siger: Nej. Han siger: Og hvordan ville det ikke være hvis de havde set Min helvedsild. De siger: Og de beder om din tilgivelse. Så siger Han (Profeten FVMH): Han [må være Allah] sagde: Jeg har tilgivet dem, og jeg har givet dem hvad de har bedt om, og jeg har sikret dem tilflugt fra det de beder om beskyttelse imod.. De siger: O Herre, blandt dem er så og så stor en synder, som blot kom forbi og satte sig hos dem. Han [Profeten FMH] sagde: Og Han sagde: Også til ham har Jeg tilgivelse: Den der sætter sig hos sådanne mennesker skal ikke lide.

Nr. 18

Med autoritet (som nr. 9): Allah (æret og ophøjet være Han) vil sige om Genopstandelsens Dag:

I de bønner der fremsiges ved fællesbønnen er indeholdt en prædiken, så fællesskabets religiøse oplæring øges, dets sociale bevidsthed vækkes, dets politiske og ideologiske bevidsthed blomstrer op, og godhedens og retfærdiggørelsens vej bliver tydeligt udpeget. Derfor formaner islam muslimerne at tage del i fællesbønnen, især fredagsbønnen. Der står skrevet i Koranen: *O, I som tror! Når der på forsamlingsdagen (fredagen) bliver kaldt til bøn, så skynd jer hen til Allahs formaning og lad handel være handel. Dette er det bedste for jer hvis I har indsigt. (Koranen 62.9)*

17. Af Sura 57 Jernet.

¹⁸Se, de, der giver almisse, mænd og kvinder, og som giver Allah en smuk andel, dem vil Han give dobbelt (igen) og for dem er der en ædel løn! Medinensisk.

18. Af Sura 9 Boden

⁶⁰Almisserne er kun for de nødlidende og de fattige og for dem, der beskæftiger sig hermed, og dem, hvis hjerter er vundet (herfor), og med henblik på slaverne og skyldnerne og (dem) på Allah's vej og for vejens søn - som en forskrift fra Allah, ja Allah er (al)vidende, viis.

Medinensisk. V. 60: "dem, der beskæftiger sig hermed"; de, der har fået til opgave at indsamle og fordele almissen; "dem hvis hjerte er vundet": de der for kort tid siden er blevet omvendt til Islam. Hvad der menes med "vejens folk" er mere uklart. Hvidberg-Hansen angiver den mulighed, at der kan være tale om fattige, subsistensløse; men måske også dem, der er "på vej" mod Islam - men åbenbart knap så langt som "dem hvis hjerter er vundet".

19. Af Sura 2 Koen

¹⁸³O, I som tror, fasten er foreskrevet jer ligesom den var foreskrevet dem, som var forud for jer, måske vil I være gudfrygtige! ¹⁸⁴Nogle optalte dage! Og hvem af jer som er syg eller på rejse: et antal andre dage, og for dem, som formår det: en frikøbelse bestående i bespisning af en fattig, og den som frivillig gør en god handel, så er det bedre for ham; og at I faster er bedre for jer, dersom I har indsigt! ¹⁸⁵Måneden Ramadan, i hvilken Koranen blev sendt ned som en retledning for menneskene og som klare beviser på retledningen og udfrielsen. Og den af jer, som er til stede i måneden,

skal faste i den, og den som er syg eller på rejse: et antal andre dage. Allah tilstræber for jer det lette, og det svære tilstræber Han ikke for jer, for at I kan opfylde antallet, at I kan højagte Allah for hvad han har retledt jer, og måske I vil være taknemmelige! ¹⁸⁶Og når mine tjenere spørger dig ud om mig, da er jeg nær - jeg svarer på den bedendes påkaldelse når han påkalder mig. Så de skal svare mig og tro på mig, og måske vil de være på ret vej. ¹⁸⁷Kønslig omgang med jeres kvinder er jer tilladt på fastenatten; de er en klædning for jer, og I er en klædning for dem. Allah ved, at I plejer at bedrage jer selv, og han vender sig til jer og tilgiver jer. Så hav I da nu omgang med dem og stræb efter hvad Allah har foreskrevet jer, og spis og drik I indtil en hvid tråd lader sig skelne fra en sort tråd ved morgenrøden. Derpå skal I overholde fasten fuldt ud indtil natten, og I må ikke have omgang med dem, men I skal opholde jer i moskéen. Dette er Allah's forordning, så træd den ikke (for) nær! Således gør Allah sine tegn tydelige for mennesker, måske de vil være gudfrygtige!

Medinensisk

20. Af Sura 22 Valfartsfesten

²⁶Og dengang vi satte op ^{Kabon} Husets sted for ^{Abraham} Ibrahim: du må ikke gøre noget som helst til en fælle for mig, men rens mit Hus for dem, der omkranser (det) og som opholder sig stående og bøjjende og kastende sig bedende ned. ²⁷Og udråb til valfartsfesten blandt menneskene, at de kan komme til dig til fods og på magre kameler; de vi komme fra ethvert dybt bjergpas ²⁸for at bevidne de goder, de har, og for at påkalde Allah's navn i nogle bestemte dage for hvad Han har forsørget for dem af kvægdyr, så spis I deraf og bespis den fattige, den nødlidende! ²⁹Herefter skal de gøre ende på deres urenheder og opfylde deres (hellige) løfter og kredse om det ældgamle Hus.

Medinensisk v. 27 "Valfartsfesten" på arabisk *hajj* - et ord der betyder "dans" (i rundkreds).

21. Af Sura 2 Koen

¹⁵⁸Se, Safa og Marwa er blandt Allah's mærkesteder, og den, som gennemfører Valfartsfesten til Huset eller foretager den mindre valfart (Umra), for ham er det ingen synd at han kredser om dem begge, og den, som frivilligt gør en god handling, se, da er Allah taknemmelig, (al)vidende!

Medinensisk
"den lille
vand, efter
Zamzam
for Safa-
kan da ly
valfart til

22. D

ET PAR

omgivet

anbragt

kulerne

dækket

Muskle

derne l

og jeg

ihram,

tre ans

ham. A

det af

i geder

sprøjte

vidste

kniven

get, so

den e

Blode

og lå

Si

på de

Han

vedet

løbe

at rej

men

der,

Det

Jeg

først